

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2017/170
Karar Sayısı : 2018/77
Karar Tarihi : 5/7/2018
R.G.Tarih- Sayısı : 16/8/2018-30511

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Gaziantep 17. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'a 5/4/2012 tarihli ve 6291 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle eklenen 105/A maddesinin (8) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2. ve 5. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali talebidir.

OLAY: Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezası infaz edilmekte olan hükümlünün kapalı infaz kurumuna iadesine karar verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmaması nedeniyle açılan kamu davasında itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'a 6291 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle eklenen 105/A maddesinin itiraz konusu (8) numaralı fıkrası şöyledir:

“Denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeyenler ile kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmayan hükümlüler hakkında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 292 nci ve 293 üncü maddelerinde yazılı hükümler uygulanır.”

B. İlgili Görülen Kanun Hükümleri

26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 292. ve 293. maddeleri şöyledir:

“Hükümlü veya tutuklunun kaçması

Madde 292- (1) Tutukevinden, ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Bu suçun, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Bu suçun, silahlı olarak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından birlikte işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir katına kadar artırılır.

(4) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur.

(5) Bu maddede yazılı hükümler, ceza infaz kurumu dışında çalıştırılan hükümlüler ile hapis cezası adli para cezasından çevrilmiş olanlar hakkında da uygulanır.

(6) (Mülga: 29/6/2005 – 5377/33 md.)

Etkin pişmanlık

Madde 293- (1) (...) tutuklu veya hükümlünün, kaçtıktan sonra etkin pişmanlık göstererek kendiliğinden teslim olması halinde, kaçtığı günden itibaren teslimin gerçekleştiği güne kadar geçen süre dikkate alınarak, verilecek cezanın altıda beşinden altıda birine kadarı indirilir. Ancak, kaçma süresinin altı ayı geçmesi halinde cezada indirim yapılmaz.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ’in katılımlarıyla 15/11/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa’nın 152. ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkemenin o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa’ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda mahkeme, bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali istenen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 5275 sayılı Kanun’un 105/A maddesinin (8) numaralı fıkrasının iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu kuralda, denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeyenler ile kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmayan hükümlüler hakkında 5237 sayılı Kanun’un 292. ve 293. maddelerinde yazılı hükümlerin uygulanacağı hükmüne bağlanmıştır.

4. İtiraz yoluna başvuran Mahkemede bakılmakta olan davada, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezası infaz edilmekte olan hükümlünün denetim planına uymaması nedeniyle infaz hâkimliği tarafından 5275 sayılı Kanun’un 105/A maddesinin (6) numaralı fıkrasının (b) bendi gereğince koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazı için kapalı ceza infaz kurumuna iadesine karar verilmiş ancak hükümlünün itiraz konusu kural

gereğince iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmaması nedeniyle hakkında kamu davası açılmıştır. Bu itibarla Kanun'un 105/A maddesinin (8) numaralı fıkrasının *"Denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeyenler ile..."* bölümünün söz konusu davada uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle anılan bölüm yönünden başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

5. Öte yandan itiraz konusu kuralın *"...hakkında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 292 nci ve 293 üncü maddelerinde yazılı hükümler uygulanır."* bölümü fıkranın davada uygulanacak kural olmayan *"Denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeyenler ile..."* bölümü için de geçerli ortak hüküm niteliğindedir. Bu nedenle esasa ilişkin incelemenin *"...kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmayan hükümlüler..."* ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

6. Açıklanan nedenlerle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'a 5/4/2012 tarihli ve 6291 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle eklenen 105/A maddesinin (8) numaralı fıkrasının;

A. *"Denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeyenler ile..."* bölümünün, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu bölüme ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. *"...kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmayan hükümlüler hakkında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 292 nci ve 293 üncü maddelerinde yazılı hükümler uygulanır."* bölümünün esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin *"...kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmayan hükümlüler..."* ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

7. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Berrak YILMAZ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

A. İtirazın Gerekçesi

8. Başvuru kararında özetle 5237 sayılı Kanun'un hapis cezasının ertelenmesini düzenleyen 51. maddesinde; kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçundan kamu davasının açılmasının ertelenmesini düzenleyen 191. maddesinde ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını düzenleyen 231. maddesinde öngörülen denetimli serbestlik hükümlerine uyulmamasının sonuçları ile itiraz konusu kural gereğince öngörülen denetimli serbestlik tedbirine uyulmamasının sonuçları

arasında ayırım yapıldığı, cezası ertelenen hükümlünün denetime uymadığında geri kalan cezasının infaz edildiği, hakkında kamu davasının açılması ertelenen şüpheli denetimi ihlal ettiğinde ertelenen kamu davasının açıldığı, hakkındaki hüküm geri bırakılan kişi denetimi ihlal ettiğinde geri bırakılan hükmün açıklandığı, itiraz konusu kural gereğince cezası infaz edilmekte iken denetimli serbestlik ile tahliye edilen hükümlünün denetime uymaması hâlinde ise hem geri kalan cezasının infaz edildiği hem de ceza yaptırımı ile karşı karşıya kaldığı, bunun adaletli olmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 5. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

9. Kanun'un itiraz konusu kuralın yer aldığı 105/A maddesinin (8) numaralı fıkrasında, denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeyenler ile kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmayan hükümlüler hakkında 5237 sayılı Kanun'un 292. ve 293. maddelerinde yazılı hükümlerin uygulanacağı hüküm altına alınmaktadır. İtiraz konusu kural "...*kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmayan hükümlüler...*" ibaresidir.

10. 5237 sayılı Kanun'un 292. maddesinde hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu düzenlenmiş olup tutukeviden, ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezasına, bu suçun cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi hâlinde bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunacağı belirtilmekte; 5237 sayılı Kanun'un 293. maddesinde ise bu suçta etkin pişmanlık hükümleri düzenlenmektedir. Bu bağlamda itiraz konusu kural gereğince kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmayan hükümlüler hakkında itiraz konusu kuralın atfıyla 5237 sayılı Kanun'un 292. ve 293. maddelerinde düzenlenen suçun ceza yaptırımı ile etkin pişmanlık hükümleri uygulanacaktır.

11. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

12. Hukuk devletinde; ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar Anayasa'ya aykırı olmamak üzere ülkenin sosyal, kültürel yapısı, ahlaki değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimlerini göz önüne alan suç politikasına göre belirlenir. Kanun koyucu, izlediği suç politikası gereği bazı fiilleri ceza hukuku alanından çıkarabileceği gibi korudukları hukuki yararları ve neden olduğu sonuçları esas alarak birtakım suçları farklı yaptırımlara da tabi kılabilir. Kanun koyucunun bu konudaki tercih ve takdirinin yerindeliğinin incelenmesi, anayasal denetimin kapsamı dışında kalmaktadır.

13. 5275 sayılı Kanun'a 105/A maddesini ekleyen 6291 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde belirtildiği gibi cezalandırmada temel amaç suçluların ıslahı ve topluma kazandırılmasıdır. Suçluların ıslahı ve topluma kazandırılması bakımından hükümlülerin salıverilme sonrası hayata uyumlarının kolaylaştırılması, toplum içine kontrol altında, planlı bir şekilde bırakılmaları ve dışarıda desteklenmeleri kritik bir öneme sahiptir. Bu kapsamda

öngörülen denetimli serbestlik kanunlarla belirlenen, şüpheli, sanık ve hükümlüler hakkında mahkemelerce hapis cezası yerine verilen seçenек ceza ve tedbirlerin uygulanması ile şüpheli, sanık ve hükümlülerin toplum içinde denetim, takip ve iyileştirilmesini kapsayan alternatif bir ceza ve infaz müessesesidir. Denetimli serbestlik kapsamında; kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırma, zorunlu olarak eğitim programlarına katılma, belli çevre sınırları dışına çıkmama veya belirlenen yerlere gitmeme, konuttan ya da belirlenen bir çevreden ayrılmama, yurt dışına çıkmama, belirlenen bir stada gitmeme, belirli zamanlarda karakola veya denetimli serbestlik birimlerine giderek imza atma, tedavi programlarına katılma, eğitim kurumuna devam etme gibi tedbirler uygulanmaktadır.

14. Mevzuatımızda infaz süresi; kapalı ceza infaz kurumunda geçirilen süre, açık ceza infaz kurumunda geçirilen süre ve şartla tahliye tarihi ile bihakkın tahliye tarihi arasındaki süre olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Kanun'un 105/A maddesinde, haklarındaki kesinleşmiş ceza hükmü infaz edilmekte olan ve cezasının son altı ayını kesintisiz olarak açık ceza infaz kurumunda iyi hâlli olarak geçirmiş olup koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az bir süre kalan hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirilen sürenin son bir yılının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle dışarıda infaz edilebilmesine yönelik yeni bir infaz rejimi öngörülmektedir.

15. Kanun'un 105/A maddesinde belirlenen koşullarda hükümlülere verilen denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz imkânına karşılık hükümlünün de denetimli serbestlik kurumunun gerektirdiği yükümlülöklere uyması gerekir. Bu yükümlölöklölerden biri de uygulanan denetimli serbestlik kurumunda Kanun'da belirtilen hâllerde hükümlünün kapalı ceza infaz kurumuna iadesine karar verilmesi üzerine iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmasıdır. İtiraz konusu kuralla koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az bir süre kalan hükümlünün, kalan cezasının denetimli serbestlik tedbirleri uygulanmak suretiyle infaz edilmekte iken kapalı ceza infaz kurumuna iadesine karar verilmesi üzerine iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmaması halinde, hakkında 5237 sayılı Kanun kapsamında hükümlü veya tutuklunun kaçması suçuna ilişkin ceza yaptırımının uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Bu suretle bir yandan denetimli serbestlik kurumunun suistimal edilmeden işlenmesi, diğer yandan ceza infaz sisteminin etkin bir biçimde işlenmesi, böylece suçların ve suçluların takibinin temin edilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır.

16. Denetimli serbestlik kurumu, başvuru kararında sözü edilen hapis cezasının ertelenmesi, kamu davası açılmasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumlarından farklı niteliktedir. 5237 sayılı Kanun'un 51. maddesinde hapis cezasının ertelenmesi kurumu düzenlenmektedir. Buna göre, işlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezasının, daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması ve suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması hâlinde hâkim tarafından ertelenebileceği belirtilmiş ve cezası ertelenen hükümlü hakkında bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere bir denetim süresi öngörülmüştür. 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinde ise kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçundan dolayı başlatılan soruşturmada şüpheli hakkında 5271 sayılı Kanun'un 171. maddesindeki şartlar aranmaksızın beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verileceği, erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanacağı hükme bağlanmıştır. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinde de sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan cezanın iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olması hâlinde mahkeme tarafından hükmün

açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebileceği, bu kararın verilmesi hâlinde sanığın beş yıl süreyle denetime tabi tutulacağı düzenlenmiştir.

17. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinde öngörülen denetimli serbestlikte, madde gerekçesinde de ifade edildiği gibi hükümlü hakkında verilen cezanın infazının devam ettiği aşamada cezaların infazında mümkün olduğunca yarı özgürlük, açık rejimler ya da geçici yerleşmeler gibi yöntemler kullanılarak alternatif bir infaz rejimi oluşturmak suretiyle hükümlülerin yeniden suç işleme risklerini azaltmak, tahliye şartlarına uyumunu gerçekleştirmek, toplumsal kurallara uyma becerilerini geliştirmek, onları sosyal hayata hazırlamak ve toplumun hükümlüye olumsuz bakışını azaltmak amaçlanmaktadır. Oysa hapis cezasının ertelenmesi, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumları, gerek koşulları gerekse korunmak istenen menfaat ve amaçlar yönünden farklı hukuki kurumlardır. Dolayısıyla koşulları, hukuki menfaat ve amaçları farklı hukuki kurumlar yönünden ilgililerin yükümlülüklerini yerine getirmemesine bağlı olarak farklı sonuçlar öngörülebileceği kuşkusuzdur. Bu nedenle farklı hukuki kurumları birbiri ile karşılaştırmak suretiyle yapılan değerlendirme anayasal denetime esas oluşturmaz.

18. İtiraz konusu kuralla, cezası infaz edilmekte olan hükümlü hakkında öngörülen denetimli serbestlik uygulamasında, hükümlünün yükümlülüklerine uymaması halinde eyleminin niteliği, işleniş şekli, verilen cezanın infaz sistemine etkisi, ceza infaz sistemi içinde denetimli serbestlik kurumunun suistimal edilmeden etkin bir biçimde uygulanması ve hükümlülerin takibinin sağlanması hususlarının gözetilerek söz konusu hükümlüler hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 292. ve 293. maddelerinin uygulanacağını öngörülmesinde hukuk devleti ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

19. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 5. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'a 5/4/2012 tarihli ve 6291 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle eklenen 105/A maddesinin (8) numaralı fıkrasında yer alan "...kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmayan hükümlüler..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 5/7/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Esas Sayısı : 2017/170

Karar Sayısı : 2018/77

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Muammer TOPAL

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Kadir ÖZKAYA

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

Üye

Recai AKYEL

Üye

Yusuf Şevki HAKYEMEZ